

KOMMUNISTERNA OCH ANDRA VÄRLDSKRIGET

Hösten 1939 till sommaren 1941

FRÅN SEPTEMBER 1939 till juni 1941 gick de kommunistiska partiernas agitation överallt ut på samma allmänna tes: det pågående kriget var ett imperialistiskt krig mellan Tyskland och västmakterna; de utanför stående staterna borde bevara sin neutralitet eftersom båda de

krigförande parterna i grunden kämpade för lika dåliga syften. "Den europeiska konflikten är ett krig mellan tvenne tjuvliigor" är ett typiskt uttalande av USA:s kommunistiska parti. I Sverige gällde samma paroll, men speciellt riktades de kommunistiska attackerna mot västmakterna — en naturlig konsekvens av samarbetet mellan Tyskland och Ryssland. Det bör sägas klart ifrån, skriver Ny Dag den 1 februari 1940, "att krigshotet i nuvarande ögonblick mot Sverige inte kommer från öster eller från söder, utan från väster", och denna tankegång upprepades även sedan det rysk-finska vinterkriget avslutats. "Det kan inte tänkas en större olycka för Sveriges folk än ett krig mellan Sovjetunionen och Tyskland", är en annan representativ sats (18/1 1941). Den amerikanska hjälpen till England fördömdes; "dollarimperialismen kämpar under Roosevelts skylt för den amerikanska imperialismens herravälde i världen och för trusternas jätteprouter" (31/3 1941). Att tala om ett krig mellan åskådningar, mellan demokratisk humanism och fascism betecknades som billig propaganda.

Inom denna ram är emellertid de kommunistiska svängningarna i speciella frågor av intresse. I detaljer följdes, liksom i fråga om den allmänna uppfattningen, den ryska statsledningens skiftande program. Som exempel skall här nämnas ställningstagandet till den ryska politiken gentemot Finland och de baltiska staterna samt till den tyska ockupationen av Norge.

Givet är att kommunisterna ivrigt pläderade för de krav på landavträdelser som Ryssland under hösten 1939 framförde gentemot Finland. Det vore "ren och skär förfälskning att påstå att dessa förslag inkräktar på Finlands och de andra nordiska ländernas oberoende. Tvärtom ökas därigenom deras möjlighe-

ter att bevara sin fred och sin oavhängighet" (4/11 1939). Sedan Ryssland gått till anfall förklarades att Finland börjat kriget genom överfall på Ryssland, "England och Frankrike har lyckats hetsa Polens och Finlands regeringar till krig" (22/12 1939). Den "demokratiska folkregeringen" Kuusinen, som Ryssland utnämnde till finsk regering vid krigets början, hyllades som Finlands lagliga regering, och Sverige manades att erkänna den i sådan egenskap. "Enligt vår mening bör Sveriges regering beflita sig om vänskapliga förbindelser med sina grannländer, där regeringarna som bekant växlar" (4/12 1939). "Man kan inte betvivla att Finlands arbetande folk när Kuusinenregeringen installerats i Helsingfors och folket ges möjlighet att i demokratiska former avge sitt votum kommer att kräva en socialistisk omgestaltning av Finland" (14/12 1939). Ofta beskyldes den svenska regeringen för att ha hetsat Finland in i kriget. I grunden innebar den ryska aktionen en fredlig åtgärd i fredens intresse; den skulle nämligen "förvandla Finland från en imperialistisk uppmarschbas till en demokratisk folkrepublik, som söker fredliga förbindelser med små grannar" (1/2 1940). De ryska kommunisterna hade visserligen tidigare lovat att inte ta "en fotsbredd främmande mark". Men detta löfte gällde icke i det finska fallet, påpekade Set Persson (20/3 1940). "Den härskande regimen (i Finland) ville ingen vänskap med Sovjetunionen därför att den fruktade och hatade socialismen. Därför öppnade finska artilleriet eld mot Röda armén den 26 november. Så började i Finland Englands krig mot Sovjetunionen utan att engelsmännen behövde förblöda."

De svenska kommunisterna var sålunda beredda på en rysk erövring av Finland och skulle uppenbarligen ha hälsat en sådan erövring som en befrielse av det finska folket. Detta folk (dvs. dess idé) ansågs nämligen enligt ett från den Hegel-Marxskas dialektiken hämtat mönster "egentligen" personifierat av den ryska marionettregeringen Kuusinen, medan det finska folk som kämpade mot ryssarna och Kuusinen var överkligt — "tillfälligt" och rent "existentiellt", för att använda den ursprungliga, hegelianska fraseologin. Detta hindrade emellertid icke att man, då Ryssland i mars slöt fred med Finland och alltså uppgav erövringstanken, hjäl-